

Sten Bergman

F. 1948

Verksamhetsperiod på Ringhals: 1971 – 2010

Intervjuad: mars 2013

”Du kan göra en hel livskarriär på Ringhals och inte jobba med samma saker mer än ett fåtal år.

Det är en enorm arbetsplats med en fantastisk gemenskap.”

Sten Bergman växte upp på landsbygden i den Bohuslänska skärgården i en varm och gemytlig miljö tillsammans med pappa lanthandlaren och mamma sjuksköterskan och tre syskon; två bröder och en syster.

Det fanns många barn i grannskapet i samma åldrar som syskonen Bergman, landsbygden erbjöd mängder av aktiviteter, skogar att utforska och berg att bestiga. Föräldrarna visade stor tillit till sina barn. Segelsporten glädde inte bara familjen, utan även många härliga sommargäster som ofta hängde med på dagsturer på sjön.

Efter småskolan började Sten på Uddevalla Högre Allmänna Läroverk. Där påbörjade han utbildningen i 5-årig realskola.

– Utbildningen gick väl lite sisådär: läslusten var det inget vidare med... Efter 3,5 år slutade jag och började arbeta på Uddevallavarvet som springpojke.

Senare kom han på bättre tankar, och för att skapa sig en plattform för framtiden sökte Sten och antogs som elev på Göteborgs Tekniska Institut, där han avlade ingenjörsexamen 1966. Sten började därefter arbeta som processoperatör på Esso Chemical i Stenungsund. En av hans kollegor fick anställning på Ringhals 1 som reaktoroperatör, och lovade att berätta när det var dags att söka på Ringhals 2. När Vattenfall något halvår senare sökte folk till 2:an hade Sten redan skrivit sin anställningsansökan och postade den redan dagen innan annonsen publicerades.

Ringhals innebar en ny och mycket spännande utmaning för en ung ingenjör. Han anställdes som reaktoroperatör på Ringhals 2 i november 1971. Anställningen varade fram till han pensionerades år 2010. Sten hade då ”jobbat över” pensionstiden med nästan 1,5 år.

– Tänk dig, säger Sten, du kan göra en hel livskarriär därute

och inte jobba med samma saker mer än ett fåtal år. Det är en enorm arbetsplats med en fantastisk gemenskap.

Sten och hustrun bosatte sig i Bua och där växte de tre döttrarna upp.

Det var åtta stycken som skulle bli reaktoroperatörer som började samtidigt i början på november 1971. Sten säger vidare att de blev kallade ner till Ringhals som då var en stor lerhög. Syftet med resan var att de skulle skriva reseorder och få traktamente för den kommande månaden som de skulle tillbringa uppe på Ågesta. De kom, alla från olika ställen i Sverige, hit ner och blev undervisade om reseordern samt fyllde i den. Sedan skulle de få förskottet men när kassaskåpet öppnades visade det sig att det var tomt så alla fick åka hem igen utan några pengar. Men reseräkningen och reseordern var i alla fall ifyllda.

– Efter utbildning och introduktion kom vi åter till Ringhals efter cirka 9 månader, i september 1972. Där hamnade vi i bottenvåningen i 1P. Skrivbordet som vi hade bestod av en spånskiva och två bockar. Bygget hade inte kommit igång riktigt man höll på med att gjuta containment, berättar Sten.

Sedan kom Ernie Guimond som hade varit ubåtskapten på en atomubåt i amerikanska flottan. Han lärde dem alltihop om kärnkraften.

– Han var en tuff amerikanare, en liten tjockis. Han bodde borta i Åskloster, och hade den största amerikanska bilen som fanns i Halland då. När han inte undervisade om kärnkraften så golfade han.

Sten och hans kollegor gick kurser halva dagarna och resten av dagarna gick de runt i anläggningen och smög utefter led-

ningarna för att få anläggningskännedom.

– Detta var väldigt värdefullt, vi hade en väldig fördel som var först för att då fanns det hål i väggarna så att man kunde gå hur man ville. Stationen var inte startad så det fanns ingen radioaktivitet att ta hänsyn till – det fanns inga barriärer i byggnaderna. Ledningarna kunde följas hela vägen. Detta var en väldig fördel jämfört med dem som börjar nu.

När kurserna var slutförda fick de flytta in i andra sidan av 1P, den som var mot tvåan. Där var det riktigt lyxigt med riktiga skrivbord. Även där lärde sig Sten en hel del när han var ute och kröp och smög. Han var till och med nere i reaktortanken. När Westinghousaren Skorczyk, som var ansvarig för reaktormontaget, fick se Sten där nere på härduppställningsplattan då blev han jättearg.

– När ettan började bli färdig och de gjorde sina startförsök med turbinen samtidigt som man körde turbinvibrations-tester på tvåan. Då skakade det så mycket från ettan så att STAL-gubbarna på tvåan inte kunde ställa in sina turbiner.

– Det var mycket ”trial and error” den första tiden. Vi hade alla teoretiska kunskaper men nu skulle vi få allt att fungera rent praktiskt. Nu för tiden får man kanske ett snabbstopp om året och då tycker man att man har misslyckats. Men om man, på den tiden, hade klarat *ett skift* utan snabbstopp var man jätteglad! Det var väldigt många förreglingar som skulle passeras, mätinstrument som skulle kopplas ur och så vidare på vägen upp.

Reaktorn kom igång till 100 procent någon gång i juni 1975, vid det tillfället satt Sten vid reaktorpulpeten:

– Det kändes som när Zlatan gjorde mål! Alla prov med mera var klara i augusti september och därefter gick anläggningen som en klocka. Det var spikraka streck överallt – inte en skrynkla på linjerna, minns Sten med stolthet.

Vid denna tid ville kraftverkschefen visa Vattenfalls goda vilja gentemot buaborna – man ville bygga en simhall i Bua. Kommungubbarna satte klackarna i backen och efter diskussioner bestämdes det att kommunen skulle bygga en hall inne i Varberg. Vattenfall byggde då Ringhallen istället och den har ju kommit till god nytta, konstaterar Sten.

Efter några år som reaktoroperatör fick Sten jobb som skiftingenjör, också på 2:an. Detta skedde i samband med att R3 skulle bemannas. Många av R2-skiftingenjörerna flyttade över till 3:an.

Kompetensluckor

Sedan gick det några år och folket utbildade sig efter hand. Vid något tillfälle ville Sten titta på sin egen kompetensbild och då visade det sig att man inte bokfört de utbildningar som Sten hade gått. Sten intervjuade alla i kontrollrummet om vilka kurser de hade gått för att få en helhetsbild över läget: det visade sig att det fanns stora luckor i kompetensen och strukturerad samordning saknades. Sedan kom sommaren och semestern och med oerfarna semestervikarier sänkte man kompetensen ytterligare.

Här startar det skeende som Sten hävdar i princip förstörde hans karriär.

Viss personal i kontrollrummet, mest reaktoroperatörer och

skiftingenjörer som hade unik, kritisk kompetens för att köra stationerna hade skrivit ett brev adresserat till kraftverksdirektören där man ville ha sina löner avsevärt höjda. Initiativtagarna till brevet ville att alla skulle skriva under, reaktoroperatörer som skiftingenjörer. I Stens ögon var det bedrägligt skrivet.

– En sak kunde man konstatera, att utbildningen var svag, men att blanda in lönen i detta tycker jag var magstarkt. Det slutade med att brevet, som var skrivet av några stycken, skulle diskuteras i skiftingenjörssrummet på tvåan. Diskussionen började när det avgående nattskiftet hade gjort sitt. De var inte färdiga förrän klockan var fyra på eftermiddagen.

Då hade brevet fått en helt annan utformning. Det var fortfarande långt ifrån vad Sten ville förmedla och han var den som stretade emot mest – absolut mest. Han ville inte under några som helst omständigheter, skriva under det. Men trycket från de andra var så kraftigt att han till slut gav med sig. Brevet skickades iväg.

Hus i helvete

– Det tog hus i helvete, rent ut sagt. Evert hade snackat med de här gubbarna om att ”så här kan man inte bära sig åt” och då blev de förbannade och åkte upp till Stockholm, den tredje augusti 1977. De skulle snacka med chefen för Vattenfall som gick i taket. Med sig hade de papperet med inventeringen av utbildningarna. När de inte fick något gehör där för de därifrån.

Sten var ledig denna dag och gick hemma och klippte gräset och då kom hustrun Margita och sa att Åke Kihlman ringde och sa att ”vi har ingen skiftingenjör på eftermiddagen och du måste komma ut”. Sten åkte, och det visade sig att förmiddagsskiftet just påbörjat nedregleringen av effekten på R2 i protest mot Vattenfalls inställning. Sten fick ta över vid skiftavlösningen.

– Jag, som var motståndare till hela aktionen, motståndare till brevet, och dessutom ledig den dagen, kommer rätt i denna soppa. När klockan var tre på eftermiddagen har gruppen på fyra personer lämnat Räcksta och Evert ringer ner, vi hade goda relationer, och säger att ”du får tänka dig för”. ”Visst”, sa jag, ”vi stoppar här”. Vi var då nere på 50 % reaktoreffekt. Rätt vad det är ringer telefonen igen och då är det SKI.

Det visade sig att den lilla delegationen från Ringhals hade åkt vidare till SKI och visat dem brevet.

– SKI-inspektören påpekar att ”det är du som har ansvaret för bemanningen”. ”Ja”, sa jag, ”vad fasen ska man göra”? I det läget kommer VHI in och berättar att Evert via Kraftkontroll har sett att effektnivå åter har börjat gå ner. Sten säger åt Evert att ”jag kan inte göra annat, jag är precis ställd”. Klockan 18.40 den kvällen stod R2 still.

– Därefter drog alltihop igång, en syndabock skulle utses. Jag har dokument sparade som bland annat visar Vattenfalls förklaring till varför produktionsstörningen skedde, papper om produktionsstörningen, tillståndet från SKI att återuppta driften efter vissa justeringar, brev om juridisk undersökning av driftstörningen, en utredning gjord av två representanter från arbetstagarna och två från arbetsgivaren om vad som kunde vidtas för att häva bristerna och där gjorde vi en riskbedömning om hur många som behövdes i kontrollrummet i olika situationer. Detta skickades till SKI och SKI gav tillstånd för fortsatt drift under förutsättning att utredningen gjordes och presenterades, samt att man utökade antalet människor i kontrollrummet med två man och att kompetensen höjdes inom en viss tid, nästa årsskifte. Då skulle alla ha full kompetens. Men sedan drog hela det här helvetet löst, berättar Sten.

– Det var så mycket, t.ex. var fackföreningar inblandade. Chefsjuristen på SALF ville dra detta inför arbetsdomstolen och jag kände mig väldigt upprymd av det att det hela skulle komma till kännedom om vad det egentligen är som har hänt. Men en tid senare fick jag reda på att det blir ingenting i arbetsdomstolen. Då föll alltihop igen. SALF hade dragit tillbaka sin anmälan.

Insamling kompenserade löneavdrag

Sedan kom den slutgiltiga domen. Sten blev uppkallad till generaldirektören och fick ett papper i handen där det stod att han skulle få ett 25-procentigt löneavdrag i en månad. Det rörde sig om 1250 till 1700 kr. Någon satte en mössa precis innanför ingången till kontrollrummet, avsikten var en insamling till stöd för Sten. Den förste som lade pengar i den var arbetsgivaren.

Senare, när generaldirektören gick i pension, fick Sten ett brev från honom där han skrev: *”jag är övertygad om att du och Vattenfall kommer att trivas ihop och jag önskar dig all lycka i fortsättningen. – Tillgivne Jonas Norrby.* Så med detta kände Sten att han fick upprättelse.

Sedan kom Harrisburg och då blev det fart på svenskarna och prat om folkomröstning. I samband med detta byggdes REOS Väst (Riksförbundet Energi och Samhälle) upp. Detta fick Sten ordförandeskapet för.

”Vi visade att vi inte var självlysande av radioaktivitet utan precis som vanligt folk. Vi kunde tala om hur verkligheten såg ut, det var ju verkligheten, medan de andra argumenterade utifrån teorier.”

– Detta var en riktigt rolig tid. Vi hade västra Sverige som ansvarsområde och var ute i bygderna och hade debatter ihop med politikerna. Vi hade en ganska stark position då vi kom som vanliga människor. Vi visade att vi inte var självlysande av radioaktivitet utan drack kaffe och åt bullar som tanterna hade bakat, precis som vanligt folk. Vi kunde tala om hur verkligheten såg ut, det var ju verkligheten, medan de andra argumenterade utifrån teorier.

– Kärnkraften var en ny företeelse i svensk industri och med stoppet på tvåan och kärnkraftsomröstningen så blev man en

känd figur i omgivningen. Jag har formats av detta och det har varit en mycket givande tid.

Folkomröstningen gick ju som bekant bra, och till slut fick Sten jobbet som delansvarig att bygga upp bränslebytestyrkan. Detta var också en intressant period för i Sverige hade man ingen kunskap annat än vad de hade sett när Westinghouse hade bytt bränsle. De fick åka runt i många länder för att ta reda på hur man gjorde på andra ställen. Sten tycker att de blev ganska duktiga till slut. Bland annat var Sten med och köpte bränslereparationsriggen i början av 80-talet och den fungerar fortfarande.

Sten blev transportansvarig för bränslet på Ringhals och det blev väldigt mycket kontakter med SKB.

– Det var rätt roligt för när vi satt och diskuterade om hur många behållare som behövdes och hur de ska hanteras satt med tändsticksaskar uppe på SKB. Varje tändsticksask var en behållare och en stor ask var själva bilen. Någoting annat var båten Sigyn och med detta satt vi och försökte att lista ut hur många behållare som behövdes köpas in för att det skulle fungera.

Vid omorganisationen under senare hälften av 90-talet flyttade Sten över till Ringhals 4 och tog jobbet som kvalitetsutvecklare. Han inledde sitt arbete med att utveckla RVS, Ringhals Verksamhetsstyrssystem. Detta tog all hans tid, först inom R4, sedan på RV och slutligen på RE.

Tilldelades stipendium

Sten tilldelades Ringhalsstipendiet på 100 000 kr år 2007 för sitt arbete med RVS. Motiveringen var att *”Sten under en lång rad av år, osjälviskt och uppoffrande arbetat för Ringhals bästa och konsekvent och idogt tagit fram, utvecklat och förbättrat samt implementerat systemet. Detta har varit väsentligt för Ringhalsgruppens utveckling som helhet och dess relation med SKI. Sten har många gånger fört en ”ensam kamp” för att få medarbetare och organisation på plats och lagt ner sin personliga själ på ett sätt som normalt inte kan förväntas.”*

Sten utsågs att ingå i Ringhals driftledning, en uppgift som han hade och märkbart utvecklade fram till sin pension. När pensionen och 65-årsdagen närmade sig började han lämna över sina uppdrag och arbetsuppgifter allt efterhand.

– Efter nästan ett och ett halvt år senare var allt överlämnat och då kändes det väldigt skönt att bara resa sig och gå därifrån. Jag ”jobbade över” ett år och fyra månader. Det var skönt att åka hem då.

Efter att de tre barnen lämnat boet 1990, flyttade Sten och hustrun Margita från huset i Bua till en lägenhet i Varberg.

– Det var rätt skönt, för när man har hus har man alla bekymmer som hör därtill, men efter flytten till lägenhet kan man utveckla sina intressen på annat sätt.

– När man lämnar sitt arbete och ingen märker att man försvinner – ja, då känns det riktigt bra. Det är inte många i Sveriges rike som haft en så säker anställning som vår generation haft på Ringhals. Även om du så hade blivit hundra år hade du teoretiskt kunnat jobba kvar...men det hade ju inte gått för man får ju inte jobba längre än till när man har fyllt 67.